

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 19. De modis, quibus legis humanæ obligatio tollitur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

humana sic obliget vt seruanda sit cum mortis periculo. De quo recte sentit Sotus in 1. De iust. & iure quasi. 6. art. 4. versus finem. Ecclesiam sua lege tantum obligare cum mortis periculo, quando contemptus eiusdem legis interueniret, vel iniuria fidei, religionis, ciuilem vero potestatem, quado Reipublice necessitas id exigat, posse imponere præceptum in quo obseruando, periclitandum sit de vita. Vide antedicta sub finem libri vndecimi.

QVÆSTIO IV.

An lex humana sic obliget, vt irrita sint omnia que contra ipsius præscripti sum facta fuerint.

183. Pro huius applicatione duæ regulæ traduntur. Prior est, Ipso facto inualida esse quæ fiunt contra legem irritatam. Hæc inter regulas iuris in 6. ponitur. 64. sub his verbis: Quæ contra ius fiunt, debent pro infectis haberi: vbi glossa eam illustrat exemplis: tum aliis, tum capituli Non solum, De regularibus in eod. lib. per quod Religiosi mendicantes prohibentur quemquam ante annum probationis expletum ad professionem admittere: idque cum hac facti irritatione, vt si secus faciant, taliter receptus nullatenus sit alligatus ipsorum ordini.

Atque in foro quidem contentioso, nullam in foro conscientie verò, vnicam hæc regula patitur exceptionem, quæ Syluester in verbo Aliena lo num. 13. attingit. Docet enim, quando lex aliquid iure alloqui naturæ validum, irritat propter defectum solemnitatis præscriptæ iure tantum positio: si ipsum fiat, validum esse in foro conscientie, donec rescindatur in foro externo: vt v. g. si facta sit electio proutius naturæ requirit, consentiens ibi videlicet omnibus quorum est suffragium ferre, sed non seruata solemnitate, ob cuius defectum electio ipsa irritatur iure humano: electus non tenetur in conscientia electioni renunciare, antequam illa sit irritata in foro externo.

184. Posterior regula est. Quæ fiunt contra legem non irritantem expressè factum contrarium; esse quoque vt plurimum inualida, Hæc confirmatur ex lege non dubium Cod. De legibus & ex cap. Imperiali 25. qu. 2. & ex cap. 2. De testibus: vbi dicitur quæ contra legem fiunt non habere firmitatem. In ea autem positum est, vt plurimum, quoniam quidam casus datur, in quibus exceptionem ea patitur, validumque est illud quod fit contra legem per quam non irritatur expressè. Quatuor numerantur in verbo lex ab Angelo num. 18. Syluest. num. 28. Tabiena num. 35. & Armilla num. 9.

Primus est, quando lex aliquid prohibet ob causam temporalem, seu restrictam ad certum tempus, nec perpetuam: vt v. g. illa, quæ ob venerationem certi temporis, prohibet matrimonium in eo contracti: in quo si contraheretur, non esset propterea matrimonium inualidum: vt patet ex cap. 1. De matrimonio contracto contra interdictum Ecclesie. Eset autem inualidum, si contraheretur intra gradus prohibitos: quia talis prohibitionis causa, non est ad certum tempus restricta, sed perpetua.

Secundus est, quando lex punit contrafacientem: tunc enim contra factum, nisi expressè irritetur, validum est: quod non esset, addunt idem auctores, si non puniret, sed tantum prohiberet. Ratio esse potest, quod poenæ semper sint restrictæ, & legislator videri possit contentus ea, quam ipse expressit.

Tertius, quando lex facta est in fauorem eius qui contra illam agit: quia comparatione ipsius exhortatio potius est, quam lex; eique ipse, tanquam cedens suo iuri, potest renunciare.

Quartus, quando lex certum modum aliquid agendi præscribit ei, qui iure alioqui potest illud agere. Sic Ordinarius, qui potestatem habet absoluedi ab excommunicatione iuris, quam huius conditor nulli reseruauit: quantumuis præcipiatur ei vt non absoluat, nisi accepto prius iuramento & satisfactione ab excommunicato: validè tamen absoluit, etiã si absoluat non seruato tali præcepto, Secus esset autem, si tantum delegatam potestatem haberet, & in delegatione iniungeretur talem formam seruari. Nam ea non seruata, ille nihil efficeret, tãquam excedens limites potestatis sibi commissa.

Plenus disputata: n. propositam quæstionem qui vult

Valerij Tom. 1. Pars III.

potest videre apud Gabrielem Vasquez ad 1. 2. disput. 164. in cuius capite 3. alias regulas tradit, quas pro praxi paucis attingere non erit inutile.

185. Prima est, Quoties lex non prohibet substantiam actus, sed solum aliquas circumstantias ipsius, is validus est: vt contractus prohibitus fieri in die aut loco sacro; tunc, aut ibi factus, valet.

Secunda est, quando actus aliquis prohibetur intuitu alterius virtutis, quam iustitiæ, id non obstat quin validus sit, et tuncque possit quod per eum fuerit acquisitum: quale est acquisitum à Clerico per negotiationem, aut aliquod ministerium sordidum, sibi lege Ecclesiastica prohibitum: aut munus acceptum ab officario reip. qui prohibetur etiam liberaliter oblatum accipere ob executionem sui officij: quorum illud prohibetur intuitu religionis, & hoc intuitu liberalitatis contra auaritiã. Fundatur autem in eo hæc regula, quod obligatio restituendi acquisitum, non confurgat nisi ex laesione iustitiæ.

Tertia est. Lex statuens certum pretium rerum seruandũ in contractibus, non reddit eos inualidos sed solum inducit obligationem ad refundendum id quod amplius acceptum fuerit: perinde scilicet ac tunc pretium constitutum est communi estimatione, cuius vice talis lex fungitur. At tamen inualidus est actus, si lex præcipiat aliquid ad ipsius formam spectans, quod non ferretur (quod congruenter antedictis num. 183. intellige procedere quoad forum, pro quo lata est etiam illa lex) vt si testamentum is faciat qui non attigit annos pubertatis: aut bona sua alienet is qui adhuc est sub curatoribus: aut non feruetur numerus testium vel tractatum lege præscriptorum pro forma contractus aut alienationis. Deficiente enim forma contrahendi, non oritur obligatio ex contractu: ita vt formam contractui præscribere, sit consequenter irritare contra factum. De quo pluribus suo loco in sequenti libro 25. in quo de contractibus agendum existit.

CAPVT XIX.

De modis quibus legis humane obligatio tollitur.
SVMMARIVM.

- 186 Quatuor per que obligatio legis tolli potest.
187 Cuius sit ad tollendam legem, interpretacionem illius vniuersalem facere.
188 Cuius sit facere particularem.
189 Qua ratione procedendum sit in interpretacione legis ad habendam eius veram intelligentiam.
190 Auctoritatem dispensandi in lege habet, qui eam tulit, & successor ipsius.
191 De dispensacione facta alicui cum aliorum damno, quid sit sentiendum.
192 Casus in quibus inferior Principe, potest in lege ipsius dispensare.
193 Tres casus speciales, in quibus pot. st. Episcopus dispensare circa generalem constitutionem Papa, aut generalis Concilij.
194 Ad dispensacionem debet cum legitima auctoritate concurrere causa rationabilis, iuxta viri boni arbitrium.
195 Dispensatus sine iusta causa, qua ratione in conscientia tutus non sit.
196 Dispensacio in lege Superioris sine rationabili causa per inferiorem data, non valet.
197 In dispensacione querenda, caueri debet tum surreptio tum obreptio.
198 De abrogacione legis.
199 De eiusdem irritatione.

186. Quatuor sunt per que censeri potest legis humane obligatio tolli: primum est ipsius legis interpretatio, quæ declaratur hominem, in hoc vel in illo casu, non esse obligatũ lege. Secundum est, dispensatio, quæ is, qui alioqui verè esset obligatus, eximitur ab obligatione legis, auctoritate Principis. Tertium est, abrogatio, quæ lex, quæ iam obligabat, tollitur secundum se totam, sicut derogacione tollitur secundum partem tantum. Quartum est, irritatio quæ lex antequam obligare inciperet impeditur ne robur suum obligandi obtineat. Quæ descriptiões sunt Soti in 1. de iust. & iure quasi. 7. art. 3.

Zz

Primus

Primus modus per interpretationem.

SECTIO I.

DE interpretatione notandum est, duplicem eam esse posse: vnam vniuersalem pro toto populo vniuersae reipublicae; alteram particularem, habito respectu ad certum aliquem casum, qui de lege ipsa occurrit decidendus.

187. Atque interpretationem vniuersalem iuris humani Ecclesiastici, pro toto populo Christiano pertinere ad Papam. Iuris civilis vero ad vniuersalem interpretationem quoad ea verò quae laicos concernunt pertinere ad Imperatorem ex lege fin. Cod. de legib. vbi ratio redditur, quod eius sit legem interpretari, cuius est condere. Quae quidem ostendit ceterorum quoque Superiorum siue Ecclesiasticorum, siue laicorum esse, leges suas interpretari, in ordine ad subditos suos vniuersaliter.

188. Particularem vero interpretationem pertinere ad Iudicem, cuius est de tali casu, causaue cognoscere, & sententiam ferre: nisi occurreret tanta difficultas, vt certa legis intelligentia, quoad talem casum dari non possit: quia tunc recurrendum est ad eum ad quem dare vniuersalem spectat, tanquam ad legis conditorem; iuxta legem, 1. Cod. de legibus: in qua Imperator sic ait: Inter aequitatem, iusque interpositam interpretationem, nobis solis & oportet & licet inspicere. Hanc de legis interpretatione doctrinam ex Panorm. ad cap. 1. De iuramento calumniae numero 2. communiter tradit & approbant Summularij: vt Angelus, Sylu. Tabiena, Armilla, in verbo Interpretatio.

189. Notandum est secundò, quod Sylu. in verbo Lex num. 16 confirmat. In interpretatione legis, ad consequendam veram illius intelligentiam, sic esse procedendum, vt primo leco consideretur ratio seu finis legis, & secundum eam fiat interpretatio, quidquid forte verba repugnare videantur: quia verba seruire debent intentioni, non intento verbis, ex cap. Humanar. 22. quae st. 5. Quae ratio si expressa non sit in ipsa lege, illam prudenter coniectare oportet, cum sine ratione non sit lex; cap. Consuetudo dist. 1. Id quod plenius in sequenti num. 17. idem Syluester declarat. Quod si illato animo coniectare non possimus, oportet recurrere ad verba legis à quibus recedendum non est, si clara sint: sin autem sint ambigua, facienda est interpretatio per alias leges, quia cum iuribus concordare debeant. cap. Cum expediat, De elect. in 6. optima legis interpretatio, est per aliam legem. Atque si per alias leges apparere non potest intellectus, seu germanus sensus verborum legis, recurrendum est ad ciuitatis consuetudinem, quae est optima legum interpretatio, ex cap. Cum dilectus De consuet. & ex lege. Si de interpretatione ff. De legibus. Rursus si neque per consuetudinem loci appareat qui queritur legis intellectus, recurrendum est ad similia, iuxta legem Non possunt ff. De legibus. Communiter enim receptum est, vt ibidem notat Syluester, quod dispositio, id est constitutio, facta in vnum casum, trahatur ad alium de quo si disponentes cogitassent, verò similiter idem disposuissent. Si denique nihil horum sufficere possit, recurrendum est ad Principem; cuius sicut est legem condere, ita est de ea aliquid in tali difficultate definire.

Monet autem ibid. Syluester Doctores quemadmodum Iudices, potestatem habere interpretandi leges, ex lege vnica. Cod. De professoribus qui in vrbe Constantinop. nisi quod ex D. Anton. 1. part. tit. 17. cap. vnico §. 7. interpretatio Iudicis censetur necessaria: & doctoris, tantum probabilis. Duoque addit notata digna. Prius est, vnius constitutionis vnum tantum esse intellectum, seu sensum verum: atque si quae lex plures habeat, qui omnes possint esse veri, ipsam reputari inutilem, nisi illi probentur per alias leges. Posterior est, eum legis sensum magis esse renendum, qui vitio caret; qui minus habet dubitationis, qui per meliores rationes & leges probatur; & qui proprietati sermonis, quo lex scribitur, magis est consentaneus. De qua re plenius Alphon. à Castro in lib. 1. De lege poenali cap. 7.

Addi potest & tertium ex eodem Syluester ibid. num. 24. nempe legem aliquid indulgentem per verba praeteriti temporis, non esse interpretatione extendendam ad futura, quando ipsa esset delinquendi occasio: vt esse merito censetur, quae indulgeret omnibus ex libris redditum in patriam, soluto pre-

tio viginti nummorum aureorum. Sin autem cessaret talis occasio, legem loquentem per verba siue praeteriti, siue praeteriti temporis, posse interpretatione ad futura extendi. Videri possunt quae pluribus Ferdinandus Rebellus de recta ratione interpretationis eius scriptum tradit in opere De obligationibus iustitiae, part. 2. lib. 1. quae st. 6.

Secundus modus per dispensationem habentis legitimam potestatem.

SECTIO II.

DE dispensatione notandum est, eam duo potissimum requirere vt legitima sit, nempe auctoritatem, & causam sufficientem.

Auctoritatem vero sufficientem habetis, qui legem ipsam tulit, eiusque successor pari praeditus potestate. Vnde Papa dispensare potest in legibus Apostolorum; non quidem iis quarum Christus fuit principalis legislator, & Apostoli tantum promulgatores non conditores; quia tales sunt iura diuina: sed iis quas Apostoli tanquam Ecclesiae pastores condiderunt: vt Episcopum debere esse vnius vxoris virum. Potest similiter dispensare in legibus Concilij generalis seu totius Ecclesiae. De qua re Couarr. & alij ab ipso citati in Epitome 4. Decret. part. 2. cap. 6. §. 9. num. 6. Quod autem habetur in cap. Contra, 25. quae st. 1. Sedis Apostolicae auctoritatem non posse aliquid condere contra statuta Patrum; idem in praeced. num. 5. post glossam, ait esse intelligendum quatenus talia statuta sunt naturale vel diuinum referunt. Auctoritatem quoque sufficientem habet is, qui iuris concessione eam obtinuit; vel cui delegata est ab habente ordinariam potestatem. Sed aduertere in duobus casibus istud fallere. Nam quando lex Inferioris approbata est a Superiore approbatione qua robur ei addendo fecerit eam sibi propriam: inferior ipse qui tulit non potest in ea dispensare ex cap. 1. & 2. De confirmatione vtili vel inutili. Item quando legatus Papae facit legem, non potest in ea dispensare postquam egressus est prouinciam sibi delegatam, quoniam expirat tunc iurisdictio ipsius, ex cap. vlt. De officio delegati.

Notandum est praeterea: non modo Episcopi, qui non habent potestatem dispensandi in iure communi, edito pro tota Ecclesia, ex cap. Dilectus De temporibus ordin. sed nec Papam, qui plenitudinem habet potestatis dispensandi in omni iure Canonico, posse cum vno aliquo vel pluribus dispensare in lege, praedudendo ceteris subditis. Non enim potest superior subditos per dispensationem in lege, magis quam per legem, grauare, nisi forte persona cum qua dispensatur, esset valde vtilis & necessaria reipublicae, & damnum illud aliunde compensaretur. Quod si nullo modo compensatio fieri posset, & necessitas, resp. dispensationem fieri exigeret, bonum commune posset praeferi privato. Videntur etiam Franc. V. & Cor. in elect. de auctoritate Papae & Concilij nu. 16. & sequentibus: vbi explicat quatenus subditi possint resistere dispensationi quae in ipsorum grauum facta esset; vt ei per quem puer constitueretur ipsorum Episcopus.

Annotant autem Caiet. & Med. ad 1. 2. & Sotus in 1. de iust. & iure: illi quae st. 97. art. 4. & hic quae st. 7. art. vlt. eo ipso quod aliquis constitutus est rector multitudinis; ipsum accipere potestatem dispensandi cum suis subditis in lege Superioris. Primum quidem, quoad leuia, pro quorum dispensatione absonum esse videtur ad Principem recurrere. Secundò vero, quoad frequenter occurrentia: quia frequens ad Principem recursus, praecipue distantem, nec praesentem ad se aditum facilem, onerosus est supra modum & intolerabilis. Postremò, quoad ea quae sunt talis multitudinis propria: quia cum rector ipse, illa probe cognita habeat, merito ei relinquatur illorum moderatio. Leuia autem in hac re censentur, quae non sunt iniuncta per praecipuum obligans ad peccatum mortale, sed tantum per aliquod statutum, cuius transgressio non est peccatum maius quam veniale. Eorum vero quae frequenter occurrunt exemplum est iciumtum. Quadragesimale, quod crebro accidit soluendum ex aliqua rationabili causa, saltem existimata, siue infirmitatis, siue itineris siue alterius laboris suscipiendi: quae quoties accidit, grauissimum onus esset pro dispensatione ad Papam recurrere. Quare consentanea est vt proptius Episcopus illam dare possit.

possi; non tamen ad totam vitam, sed tantum ad breue tempus: in quo perseveret dicta rationabilis causa, prout admet Sorus. Denique per ea quæ sunt propria multitudinis significauerunt, ut Caiet. interpretatur; ea quæ non redundant in communitatem totius regni vel reip. Christianæ, adeo ut Superioris lege ad vnam tantum suæ ditionis ciuitatem spectante, Rector eiusdem ciuitatis possit in illa dispensare cum aliquo ciue; nisi forte casus tam notabilis esset, ut merito Superior consuli deberet; aut nisi talis lex extenderetur aliquo modo ad alias ciuitates: vtea qua prohiberetur; ne quis ad doctoratum promoueretur in aliqua ciuitate, nisi hoc vel illud de dicit suæ eruditionis specimen; quia doctor munus suum exercet, non tantum in ea ciuitate in qua promouetur, sed etiam in aliis. Sunt præterea multi particulares casus, in quibus Episcopi & Religionum Prælati possunt cum suis inferioribus dispensare. De quibus vide si lubet (tantum enim generalia hic persequimur) Angelum & Sylu. in verbo Dispensatio, illum num. 5 & 8. hunc verd. quæst. 11. & 14. Qui posterior refert adhuc in præced. quæst. nona tres generales casus, in quibus potest Episcopus dispensare in generali constitutione Papæ, vel generalis Concilij, etiam si illi non concedatur expressè.

193. Primus est, quando consuetudo præscripta habet, ut ipse possit dispensare: quia consuetudo facit valere dispensationem, alias non valituram. Secundus, quando exigitur necessitas vel utilitas recens orta, & verosimiliter inexcogitata tempore constitutionis; probabile est enim Papam cum ad ipsius recurrendi facultas non datur, velle ea ratione animabus consulere. Tertius, quando constitutio expressè habet, dispensationem posse circa eam fieri; etiam si id non indulgeat expressè; nam de dispensatione Papæ non intelligitur dictum: quandoquidem Papa ad dispensandum non eget tali indulgentia. Quare de dispensatione Episcopi intelligi debet.

De causa qua cum legitima potestate debet concurrere ad dispensationem.

SECTIO III.

194. **Q**uod attinet ad causam dispensandi, vt ea sufficiens sit, debet esse rationabilis. Nam cum lex concernat totam communitatem, aliquem ab illa sine rationabili causa excipere à communi obligatione; offendit cæteros, quasi bc num commune non satis fideliter, aut non satis prudenter admittitur: vnde sine rationabili causa dispensans, peccat: nimirum abutendo potestate, quam iuxta Apostolum in postcorinth. cap. 13. accepit in ædificationem non in destructionem. Quamquam dispensando circa suam legem, peccat solum venialiter, vt à Caiet. notatum, refert & approbat Nauarr. in Enchir. prælud. 9. num. 12. dummodo tamen scandalum & notabile damnum alenum cesset.

Quæ verd causa censeri debeat rationabilis, potest quidè propositis exemplis illustrari: nempe dicendo, Causa rationabilis est, vt utilitas spiritalis multorum, personæ qualitas aut meritum, scandalum imminens, & huiusmodi alia: regula tamen aliqua generali id doceri nequit; prout in verbo Dispensatio quæst. 1. Sylu. notat: addens id eo standum esse in ea re arbitrio boni viri: quo decernente, vt ille subiungit, rationabilem adesse causam dispensandi; Superior peccat non dispensando, quantumcumque subditus non habeat ius aliud petendi dispensationem; quam deprecatuè.

195. Porro is cum quo sine rationabili causa dispensatum est (prout ex Innoc. & Panorm. annotant in verbo Dispensatio Angelus & Sylu. ille num. 3. & hic num. 5. Sotus item in 1. de iust. & iure quæst. 7. artic. vlt. ac Couarr. in Epit. 4. Decretal. part. 2. cap. 6 § 9. num. 11.) non est tutus quoad Deum, si is qui dispensauit, potestatem habeat tantum ex commissione: quoniam commissio facta alicui vt dispense, intelligitur, quod eam exequi debeat ex legitima causa. Sin autem dispensans habeat auctoritatem legislatoris, dispensatus censeri potest tutus, quantum ad reatum transgressionis talis legis. Ratio est, quia dispensat tanquam Princeps, qui potest vt legem condere, ita & eam destruere. Non est tamen simpliciter tutus: quia peccat, nolendo sine causa conformare se honestis motibus eorum quibuscumque viuunt; vt Nauarr. habet in Enchir. prælud. 9. num. 11. Quamquam, vt ille ex Caiet. consequenter

addit, & Sotus quoque docet sub finem lib. 1. de iust. & iure, tale peccatum non est plus quàm veniale; nisi interueniat scandalum aut notabile damnum proximi. Par autem in hac re est ratio inferiorum Principum in suis legibus, ac Episcopi: & par superiorum Principum in suis, ac Papæ. Vnde Nauarrus ipse in seq. num. 14. tradit in inferiore Principe locum habere, quod Angelus & Sylu. annotant in verbo Dispensatio, vtrique quæst. 2. non requiri necessariò causæ cognitionem in dispensatione per Principem, sed sufficere ipsius voluntatem. Item quod iudem ibidem docent Angelus num. 12. Sylu. quæst. 17. Superiorem assumendo aliquem ad officium ad quod non ipsum habere impedimentum (subintellige proueniens à sua lege) censeri cum eo dispensare in eodem impedimento.

Porro quod dictum est non esse tutum in conscientia illum cum quo sine rationabili causa dispensatum est ab eo, qui tantum ex commissione habebat dispensandi potestatem, extendendum est ad omnem eum cum quo Inferior dispensauit in lege Superioris. Non enim valet dispensatio Inferioris circa legem sui Superioris, facta sine iusta causa: sicut nec dispensatio Summi Pontificis circa legem Dei; sine naturalem sine positivam facta similiter sine causa iusta. Id quod Nauarr. ibidem num. 13. bene confirmat per cap. Cum inferior, de maiorit. & obed. Additque consentaneè eidem doctrinæ, non censeri factam ab inferiore dispensationem circa legem Superioris, nisi ipse id expressè dicat: quantumuis aliquid iubeat aut permittat fieri, quod nisi ipso circa talè legem dispensante, iuste fieri nequit. Deinde, quod non credatur ipsi dicenti se talem dispensationem iusta de causa facere, nisi id probeat, si quidem illa non sit facta cum causæ cognitione. Quamquam, vt idem Nauarrus notat ibidem num. 11. præcedenti, ille cum quo sine iusta causa dispensatum est; si bona fide auctoritate Superioris sui nixus, putet dispensationem iusta de causa sibi datam esse, excusatur, donec satis noverit non fuisse sic datam.

196. Iam quod potestas dispensandi commissio alicui non expressis personis dispensandis, interpretanda sit latè tanquam Principis beneficium: strictè verd. expressis personis dispensandis tanquam priuilegium & recessus à iure communi, qui est odiosus. Quod item eadem, tum potestas, tum dispensatio duret post mortem eius, à quo sine hæc, siue illa sit data; videri potest apud Angelum, & Sylu. in verbo Dispensatio apud hunc quæst. 6. & apud illum num. 14. De eo autem quod idem Sylu. quæst. 17. in seq. quæst. 7. An non tantum in manifestis, sed etiam in occultis requiratur dispensatio; quid sentiendum sit Concil. Trid. sess. 24. cap. 6. de reform. satis indicauit, cum fecit potestatem Episcopis dispensandi in irregularitatibus omnibus & suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario.

197. Cæterum in procuranda dispensatione cauenda est: tum surreptio, id est, narratio falsa, seu qua aliquid falsi dicitur vt dispensatio impetretur: tum obreptio, id est, narratio subdola, quæ fiat non expresso omni eo, quod exprimi debuit: sed tacito aliquo, quod si exprimeretur difficillimè redderet dispensationem. Nam dispensationem cum tali conditione obtentam inualidam esse Sylu. in eod. verbo numero 2. rectè confirmat ex capite 2. De filiis presbyterorum in 6. vbi textus est satis apertus. Pro externa autem præxi quoad hæc, & alia spectantia ad procurationem dispensationis; ea quæ de rescriptis habet Azor. in 7. part. moral. in situr. libro quinto capite 24. legi poterunt. Nec enim sic attendent ad nostrum Institutum vt in illis nos immolari necesse sit.

Tertius modus per abrogationem: & quartus per irrationem.

SECTIO IV.

198. **D**e abrogatione legis notandum est: legem abrogari, tum per contrariam consuetudinem rationabilem & præscriptam (ex cap. vlt. De consuet. quod ex Instituto declarabitur in seq. titul. 4.) tum per legem contrariam: posterior enim lex, propter mutatam in contrarium Superioris voluntatem, abrogat priorem legem contrariam: etiam si de hac nulla mentio in illa fiat. Exceptis tamè statutis locorū specialium,

lium, & personarum singularum, id est, status quibus pars tantum eorum, qui legislatoris ditioni subsunt, ligantur eo i-
pso, quod incorporati sint certis personarum collegio. Nam
talibus statutis, dummodorationabilia sint, in nullo derogari
per nouam constitutionem; nisi id in ea expresse caueatur, ut
solet per clausulam derogatoriam *Non obstantibus, &c.* Ita ha-
betur ex cap. 1. De constit. in 6. Vbi tamen glossa admonet,
cum statuta specialia idem disposuerint ac ius illud commu-
ne, quod per legem nouam abrogatur, ipsa simul cum eodem
iure abrogari: ut si Episcopus sua synodalia statuta ex iure
communi sumat; statuatque idem ac ius aliquod commune: &
à Summo Pontifice feratur lex noua, annullans id ipsum ius,
annullabit pariter eiusmodi statuta. Idem etiam in verbo
Lex, habet Syluester num. 26. & 27. Atque admonet abro-
gationem legis prioris per posteriorem contrariam, non
impediri ex eo, quod illa ipsa prior contineat clausulam
derogatoriam legi in contrarium ferendæ: quia cum Prin-
ceps omnes suas leges scire, & in scrinio pectoris sui habere
censeatur, ex cir. cap. 1. De constit. in 6. sicut legem, ita & illius
derogationem abrogare censendus est, constituendo legem
contrariam.

Ceterum cum lex noua tantum est diuersa, non autem
contraria priori; vtraque seruanda est. Item cum legis
abrogatio maiore de causa fieri debeat, quam dispen-
satio; licet in omnibus legibus humanis iusta causa dispen-
sandi possit se offerre: alique tamen Ecclesiasticæ leges dan-
tur tam sanctæ, tamque vniuersales, ut nulla possit esse causa
sufficiens & iusta eas abrogandi: quibus est lex de ieiunio
Quadragesimali. Denique cum lex non obliget nisi ex
Principis voluntate; hac mutata in contrarium, lex ipsa sta-
tim vim suam amittit, abrogaturque. His ad pleniorē intel-
ligentiam, qui vult, poterit adiungere tradita ab Azorio in
1. part. moral. institut. libro 5. cap. 16. ab initio vsque ad qua-
estionem 8.

De irritatione denique legis notandum est: legem irritari
posse, tum à Superiore legislatoris nolendo eam confirma-
re; ut si rex legem à Senatu, aut gubernatore alicuius provin-
ciæ sibi subiectæ, vel Summus Pontifex ab Episcopali synodo
constitutam qualifaret. Id quod attigit Sotus in lib. 1. De iust.
& iure qu. 7. art. 3. Tum etiam ab inferioribus & subditis, non
recipiendo latam legem. Quam non receptionem impedire
ne lex vim obligandi obtineat, patet per ea quæ antedicta sūt
in num. 160. & quatuor sequentibus. Tantum adde, quod et-
si potestas Principis sit à populo, quam hic illi supra se dedit,
ut ea vteretur ad vtilitatem, non autem abuteretur ad destru-
ctionem ipsius; ideoque populus ipse non teneatur acceptare
statim eam Principis legem, quam dubium est iniustam ef-
se; possitque repudiare aperte iniustam, at tamen legem quæ
constat iustam esse, teneatur statim acceptare, quia postquàm
transiit suam potestatem in Principem, debet esse illi subie-
ctus in omnibus manifestè iustis.

TITVLVS II.

De humana lege scripta.

Hæc pertinet explicatio eorum quæ in genere nota esse
conuenit de iure, tum canonico, tum ciuili: quorum
illud leges humanas Ecclesiasticas, & hoc ciuiles complecti-
tur.

CAPVT XX.

De iure Canonico.

SVM MARI VM.

200 Principia iuris Canonici assignata à Gratiano.

201 Ius Canonicum accipitur dupliciter: nempe generaliter, & pro-
priè.

202 Propriè acceptum pro doctrina quæ traditur in scholis, distinguitur
quinque partibus.

203 De prima quæ est Decretum Gratiani quomodo distinguitur, ci-
tarique solet.

204 Methodus quæ Gratianus procedit in suo decreto.

205 Modus citandi ceteras iuris Canonici partes.

206 Methodus seruata in earum compilatione.

207 Quæ sit obligatio contentorum corpore iuris Canonici.

208 Iuris Canonici doctrina, sacraque Theologia ad institutum no-
strum necessaria.

De iure Canonico tractat Gratianus dist. 15. & alioque
sequentibus eiusque principia prima assignat. Primò,
sacram Scripturam, contentam veteris & noui Testamenti
libri; quorum catalogus traditur in quarta sessione Concilij
Trident. Secundò, traditiones Apostolorum, quæ ex San-
ctorum Patrum scriptis collectæ, in Ecclesia Catholica reci-
piuntur: de quibus habetur decretum Gelasij Papæ in citata
dist. 15. cap. vlt. Terziò, Canones Apostolorum: de quibus
Gratianus ipse agit in quatuor primis capitibus dist. 16.
Quod autem in cap. 1. illos ex Hierodoro dicit apocryphos: Tur-
rianus in lib. 1. pro iisdem Canonibus cap. 15. non de illis quos
Ecclesia recipit, sed de aliis confectis ab hæreticis intelligen-
dum esse ostendit. Quartiò, Concilia generalia de quibus idem
Gratianus dist. 15. cap. 7. & dist. 16. à cap. 5. & dist. 17.
Quintiò, Concilia provincialia, de quibus dist. 18. eorum-
que plura commemorantur in præced. dist. 16. cap. 1. Pri-
ma annotatio Sextò, Decretales epistolæ Summorum Pon-
tificum: de quibus dist. 19. & 20. Non est autem huius in-
stituti de illis disputare aduersus hæreticos: sed eas sumere tan-
quam satis communi Catholicorum consensu constituta, &
aduersus eosdem Christianæ Religionis hostes, strenuè pro-
pugnata à plerisque, ut à memorato Turriano in libris pro
Canonibus Apostolorum, & pro Decretalibus epistolis: à
Melchioro Cano in locis Theologicis, & ab aliis, præsertim
à Bellarm. in tom. 7. Controuerf.

Accipitur autem ius Canonicum nonnumquam latè, ut
opponitur iuri ciuili, & complectitur non modo eas Eccle-
siasticas leges, quæ per vniuersam Ecclesiam obligant: sed et-
iam eas quæ alicuius tantum provincie aut diocesis aut ciui-
tatis homines vincunt: quales feruntur à legatis Papæ vel ab
Episcopis aliisque qui super alicuius tantum provincie vel
diocesis aut ciuitatis homines, iurisdictionem habent spiri-
tualem: item quæ à Capitulis vel ab vniuersitatibus. Vide Syl-
uester in verbo *Lex* num. 4. Nonnumquam verò accipitur propriè,
pro lege Ecclesiastica obligante vniuersam Ecclesiam: qualis po-
test ferri tantum à Papa, cui dictum est in persona D. Petri
Matth. 16. Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum
& in cælis:] vel à generali Concilio, cui accomodat ur id
quod in sequent. cap. 18. dicit Dominus, Quæcumque alliga-
ueritis super terram, erunt ligata & in cælis.] Hacque accep-
tione intelligi potest dictum à Gratiano dist. 18. in in-
itio, Concilium provinciale inualidum esse ad definiendum
& constituendum: ut sensus sit, eiusmodi Concilij constitu-
tionem non obligare omnes, aut certè non obligare nisi à
Papa approbatam. Priore autem acceptione ius Canonicum
non comprehenditur disciplina: quia est propemodum infi-
nitum, mutaturque in dies.

Posteriore verò modo constituit doctrinam quæ ipso no-
mine iuris Canonici appellatur: distinctam, ut hodie in scholis
tradenda proponitur, quinque partibus. Prima est Decretum
Gratiani; ex variis Summorum Pontificum & Conciliorum
sanctionibus, ac Sanctorum Patrum sententiis concinnatum,
sedente Eugenio tertio: qui traditur illud publicis gymnasiis
concessisse legendum, aliquotque abhinc annis iussu Gre-
gorij 13. emendatum est, ea ratione quæ declarat epistola
ad Lectorem eidem operi emendato præfixa, in illius edi-
tione.

Secunda pars, sunt Decretales, quas Gregorius IX. opera
Raymundi Barcinonensis Pœnitentiarij sui compilauit. De-
cretales autem propriè dicuntur, Summorum Pontificum
responsa ad aliquorum consultationes vel interrogationes:
tanquam sint Epistolæ decernentes veritatem super interro-
gatione Summo Pontifici facta.

Tertia pars est Sextus, quem Bonifacius 8. edidit in Con-
cil. Lugdun. Quarta pars, sunt Clementinæ à Clemente quin-
to editæ, potissimum in Concil. Viennensi; promulgatæ verò
ab ipsius successore Ioanne 21. Quinta & postrema sunt Ex-
trauagantes quarum viginti sunt constitutiones ipsius Ioan-
21. Cæteræ verò sunt extrauagantes communes diuersorum
Summorum Pontificum, quas ediderint post Sexti editio-
nem.